

***Kaksoisdiagnoosiasiakkaiden
palveluohjausseminaari***

**15.2. ja 12.4.2011
Laurea Hyvinkää &
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus**

Miättikää tehtävää tehdessänne

- ❖ Miten tuette Mattia pääsemään omaan tavoitteeseensa?
- ❖ Mihin puututte? – Perustelkaa miksi.
- ❖ Mitkä voisivat olla mahdollisia sudenkuoppia palveluohjauksen toteutumisen onnistumisessa
- ❖ Mitä muuta tulee huomioida Matin ohjauksessa?

Lähdekirjallisuutta

- ❖ **Eskola, Jari. 1997.**
Eläytymismenetelmäopas. Tampere:
Tampereen yliopisto.
- ❖ **Tamminen, Mikko. 2000. Paluu**
normaaliin: tutkimus addiktiivisen
päihteidenkäytön lopettamisesta.
Raportteja nro 247. Helsinki: Stakes.

Tehtävien yhteenvetoa

12.4.2011

Keskustelukysymyksiä

- ❖ Onko palveluohjauksessa painopiste asiakkaan asioiden ”hoitamisessa” vai asiakkaan hoitamisessa?
- ❖ Onko palveluohjauksessa kysymys siis case management vai care management - käsitteen mukaisesta työstä?
- ❖ Tuottaako palveluohjauksen erilainen ymmärtäminen ja rajaus vaikeuksia, kun sitä tehdään käytännössä, ja jos tuottaa, millaisia?

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 1/9

- ❖ Tehdään alkukartoitus, jossa selvitetään
 - Millaista Matin elämä oli ennen vankeusaikaa
 - Mitä Matin kanssa on jo tehty/mihin Matti on jo osallistunut ja onko hänen elämässään tapahtunut niiden myötä jo jotain muutoksia
 - toimintaohjelmat
 - Mitkä ovat Matin voimavarat/vahvuudet
 - kesken jääneen ammatillinen tutkinnon loppuun saattamisen mahdollisuudet, urheilu, positiivisten sosiaalisten

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 2/9

verkostojen aktivoinnin mahdollisuudet, onnistumisen kokemukset suoritetusta armeijasta ja työelämästä, kiinnostuksen kohteet, kokemukset seurustelusuhteesta

- Millaisia haasteita Mattin elämäntilanne asettaa
 - päihdeongelma ja rikokset
 - huono henkinen tila (ahdistus, pelko, vainoharhaisuus)
 - heikko taloudellinen tilanne

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 3/9

- positiivisen sosiaalisen verkoston puuttuminen ja korvautuminen negatiivisella sosiaalisella verkostolla (yksinäisyys)
- asunnottomuus
- Miten Mattin elämään voidaan luoda toivoa
 - perustana luottamus Mattiin ja hänen mahdollisuuksiinsa
 - Matissa itsessä kasvaa sekä kyky että usko muutokseen

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 4/9

- ❖ Täsmennetään, mitkä ovat Matin omat tavoitteet hänen kertoessa, että hän haluaa elää normaalia elämää ilman päihteitä
 - Mitä normaali elämä Matille tarkoittaa?
 - Mitä Matti on valmis tekemään, jotta hän pysyisi päihteettömänä?
 - Määritetään ne ”pienet”, konkreettiset ja realistiset välitavoitteet, jotka ovat Matin saavutettavissa, jotta yhden tavoitteen saavuttaminen kannustaisi häntä seuraavaan

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 5/9

- Vastuu tavoitteisiin pääsemisestä pääsääntöisesti Matilla
 - Matin oman roolin merkityksen korostuminen
- Mattia tulee pitää oman tilanteensa asiantuntijana, joka määrittelee sisällön toiminnalle, johon hän osallistuu

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 6/9

- Palveluohjaajan on tärkeää kuulla, miten Matti on kokenut vankeusaikaiset osallistumisensa erilaisiin toimintaohjelmiin ja niissä saamansa palvelut kuten työtoiminnan, opiskelun, mielenterveys- ja päihdepalvelut
- Tavoitteisiin pääsemisen kannalta on tärkeää löytää Matilla käytettävissä olevat omat ja ”ulkoiset” voimavarat/ resurssit

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 7/9

- ❖ Palveluohjausprosessissa tulee huomioida
 - Palveluohjauksen intensiteetti niin, että ohjaus
 - on läsnä ja tavoitettavissa vain tarpeen mukaan
 - huomioi hetkellisen ohjaustarpeen kasvu
 - on taustatukena/rinnalla kulkijana asioiden selvittelyssä
 - Matin todellinen kuuntelu, jotta ymmärretään, mitä hyvä ja optimaalinen elämä Matille on
 - Luottamuksellisen suhteen luominen ja ylläpitäminen

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 8/9

- Matin tapaamiset, jotka tulee aloittaa jo hänen vankeusaikanaan
- Matin asianajajana toimiminen rakentamalla toimivat yhteistyösuhteet eri palvelujen tuottajiin
- Vapauden antamisen ja omasta elämästä vastuun ottamisen vaatimisen tasapainon löytäminen ja ylläpitäminen
 - Kris portille vastaan? <http://www.kris.fi/>
 - Verkostotapaaminen ennen vapautumista
 - ✓ oikeat osallistujat Matin näkökulmasta?

Miten Mattia tuetaan omaan tavoitteeseensa pääsyssä 9/9

- Minkä tekeminen on Mattia tuettaessa todella tarpeellista?
 - ✓ Mitä tehdään esimerkiksi, jos näyttää siltä, että Matin arjenhallintataidot (kuten herääminen aamulla ja laskujen maksaminen) vaativat hänen tukemistaan?
- Ajallisuus
 - Milloin ja mistä lähdetään liikkeelle ja milloin ja mihin voidaan edetä, jotta eteneminen ei ole liian hidasta eikä nopeaa?

Matin sudenkuopat 1/2

- Ei onnistu pysymään irti vanhoista kuvioista
- Kokee leimautuvansa petturiksi
- Ei osaa hoitaa omia asioitaan
- Ei pelkää päivärytmin puutetta, vaan tylsää arkea
- Ei kiinnostusta tai motivaatiota kuntoutumiseen
- Tuntee, etteivät palvelut auta > turhautuminen
- Asettaa liian korkeat tavoitteet, joiden saavuttaminen ei ole mahdollista > syyllisyys
- Asettaa liian suuret odotukset palveluohjausta kohtaan, jolloin ohjaus ei voi vastata odotuksiin > syyllistäminen

Matin sudenkuopat 2/2

- Unohtaa askelkuvion mukaisen portaittaisen eteneminen liian monen asian työstämisen keskellä
- Tekeminen, joka tuo arkeen sisältöä, haasteita, onnistumisen kokemuksia ja rytmiä, ei houkuta
- Ajan kuluminen vaikeiden vaiheiden ylittämiseen ärsyttää
- Ei luota omaan kykyihinsä saada aikaan muutosta elämässään
- Ei usko, että vertaisryhmät (AA, NA ym.) voivat antaa tukea > tukisuhteen organisointi ei onnistu

Palveluohjaajan sudenkuopat 1/2

- Ei taitoa luoda luottamuksellista suhdetta Mattiin
- Ei tunne riittävästi palveluohjausjärjestelmää
- Liian innokas järjestämään Matille erilaisia palveluja omista, ei Matin tärkeinä pitämistä syistä johtuen > ohjaa Matin esimerkiksi kuntoutukseen omiin suosikkipaikkoihinsa
- Sitouttaa Matin itseensä niin, ettei Matti opi seisomaan omilla jaloillaan, tai kiintyy Mattiin niin, että ottaa epäonnistumiset henkilökohtaisina epäonnistumisinaan: etäisyyden säätelyn merkitys!

Palveluohjaajan sudenkuopat 2/2

- Tekee asioita Matin puolesta, ei anna Matille tilaa astumalla askeleen taaksepäin, kun Matti astuu askeleen eteenpäin
- Ei tiedosta omia ennakkokäsityksiään ja niiden merkitystä Matin ohjaamisessa
- Ei tiedosta, että viranomaisena toimivan palveluohjaajan työhön kuuluvat sekä Matin tukeminen että tarpeen vaatiessa hänen kontrollointinsa ja hänen vapauttaan rajoittavien pakotteiden asettaminen

Palvelujärjestelmän sudenkuopat

- Palveluohjaajan vaihtuminen ja ohjauksen pirstaloituminen monelle taholle > tehdään päällekkäistä työtä, yhteisestä asiakkaasta tulee ei-kenenkään asiakas, joka tipahtaa yhteistyön aukkoihin
- Viranomaisten välinen yhteistyö ei toimi
- Ei ole palveluja tai niitä on vaikea löytää > Matti ei saa maksusitoumusta tarvitsemaansa palveluun, tuettua asumista ei järjesty
- Liialliset palvelut > Matilla on käsittelyssä liian monta asiaa liian monessa paikassa

Mitä muuta huomioon 1/2

- Epäonnistumiset ja retkahtamiset sekä niistä oppiminen ovat merkki otetuista askeleista (pohjakokemuksen kautta eteneminen)
- Käytävä keskustelua Matin kanssa siitä, miten toimitaan, jos suunniteltu asia ei toteudukaan > varasuunnitelmien tekeminen on tärkeää, sillä se antaa Matille uskoa siihen, että epäonnistumisista huolimatta hän voi päästä eteenpäin
- Portaittainen vapautuminen > lomalla Matti voi tutustua siviilipaikkoihin > valvottu koevapaus > itsenäisen elämän harjoittelu tuetusti

Mitä muuta huomioon 2/2

- Vastuu palveluohjauksesta > Onko vastuussa vankila vai yhdyskuntaseuraamustoimisto?
- Kuntoutuksen kokonaisvastuun kantaminen > miten palveluohjauksessa huomioidaan Matin asuminen, toimeentulo, velkasaneeraus, terveydenhuolto, koulutus, työllistyminen
- Onko ideaalina se, että yksi ihminen kulkee Matin rinnalla jo vankilasta asti pitäen langat käsissään ja että onnistunut palveluohjaus saattaa tällöin Matin hänen tavoittelemaansa elämäntilanteeseen

Pohjakokemuksen kautta muutokseen,

(Tamminen 2000)

- *Kriisiytyminen johtaa pohjakokemukseen, jota kuvataan tuskalliseksi tapahtumaksi. Sitä seuraa halu muutokseen ja uudenlaiseen ymmärtämykseen.*
- *Ymmärtämistä kuvataan usein entiseen elämäntapaan liittyneiden illuusioiden murtumisena sekä uusien elämän tilanteiden mahdollisuuksien näkemisenä.*
- *Itsekkyys, haluaa muutoksen elämäänsä oman itsensä takia.*
- *Nöyrytyminen, uudenlaista avoimuutta ottaa*

vastaa apu.

- *Pohjakokemuksen ja siihen liittyvän ymmärtämisen jälkeen ihminen pyrkii etsimään entisen elämäntilanteen tilalle uusia elämänsisältöjä. Tällä kertaa ei pyritä pelkästään järjestelemään asioita kuntoon entisen elämäntavan ja tyylin sisällä.*
- *Aktiivisen elämänmuutoksen ja normaaliuden etsinnän myötä aletaan jälleen etsimään uusia keskusaktiviteetteja.*
- *Seuraa muutos, kuvitelmien hylkääminen sekä pienten yksinkertaisten asioiden merkityksellisyys tyydytyksen lähteenä - oman paikan hyväksyminen.*